

матизувати основні способи іронічної трансформації стереотипів на усіх мовних рівнях і схарактеризувати лінгвістичну природу кожного із виокремлених способів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бульгіна Т.В. Шмелёв А.Д. Языковая концептуализация мира (на материале русской грамматики) / Т.В. Бульгина, А.Д. Шмелёв. – М.: Языки русской культуры, 1997. – 576 с.
2. Великий глумачний словник української мови / Упоряд. Т.В. Ковальова. – Х.: Фоліо, 2005. – 767 с.
3. Витгенштейн Л. Философские исследования // Л. Витгенштейн. Философские работы. – Ч. 1. – М.: Гнозис, 1994. – С. 36 – 45.
4. Горелов И.Н., Седов К.Ф. Основы психолінгвістики / И.Н. Горелов, К.Ф. Седов. – М.: Лабиринт, 1997. – 220 с.
5. Гридина Т.А. Языковая игра: стереотип и творчество / Т.А. Гридина – Екатеринбург, 1996. – 214 с.
6. Кретова О.І. До питання мовного стереотипу та його значення для перекладу // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2008. – Вип. 119. – Серія “Педагогічні науки”. – С. 43 – 48.
7. Ливингстоун К. Ролевые игры в обучении иностранным языкам / Ливингстоун К. – М.: Высшая школа, 1988. – 328 с.
8. Николина Н.А., Агеева Е.А. Языковая игра в структуре современного прозаического текста // Русский язык сегодня. – Сб. статей. – Вып. 1. – М.: Азбуковник, 2000. – С. 540 – 561.
9. Санников В.З. Об истории и современном состоянии русской языковой игры // Вопросы языкознания. – 2005. – № 4. – С. 3 – 19.
10. Федосюк М.Ю. В каком направлении развивались стили русской речи XX века // Филология и журналистика в контексте культуры (Лиманчик - 98): Материалы Всероссийской научной конференции. – Вып. 4. – Ростов-на-Дону, 1998. – С. 3 – 4.

І. Л. Побідаш

Видавничо-поліграфічний інституту
Національного технічного університету України
„Київський політехнічний інститут”
(м. Київ)

РЕДАГУВАННЯ ЧИ ЕДИТОЛОГІЯ?

Слово „редактор”, як відомо, із французької мови *redacteur*, від латинської *redactum* означає – приведення до ладу [4, с. 9].

У працях вітчизняних дослідників теорії редагування термін “редактор” виглядає дещо строкато. Серед визначень є „творчі” („редактор – це людина, яка надуває вітром чужі вітрила” С. Маршак [8]) та наукові („редактор – той, хто редагує текст; керівник якого-небудь видання” [1, с. 1021]). Уважно дослідивши визначення цього поняття у словниках, підручниках, монографіях, статтях, ми дійшли таких висновків.

По-перше, редактор позиціонується як „особа” [4, с. 9], „працівник” [6, с. 30], „діяч” [4, с. 199], „транслятор” [6, с. 30], „друг” [4, с. 200], „читач” [14, с. 129], „критик” [5, с. 17], „оцінювач” [8], „помічник” [9, с. 7], „порадник” [9, с. 7]. Тобто важливими є і професійні, й особистісні характеристики. Звідси й фахові вимоги до редактора. Їх чітко згрупував у своїй статті „Редакторські посади: фахові вимоги та функціональні обов’язки їх носіїв” професор М. Тимошик, визначивши: загальні вимоги (вища освіта, грамотність, вільне володіння ПК, досвід роботи у друкованих виданнях, з юридичними та бухгалтерськими документами); ділові якості (наполегливість, врівноваженість, самостійність, цілеспрямованість, творчий потенціал, комунікативні та аналітичні здібності); професійні вимоги (вміння організовувати редакційний процес, досвід редагування та оформлення документів, робота з художниками, контакт з інформаційними агенціями, навички макетування, знання іноземної мови); узагальнені фахові вимоги щодо навичок і вмінь (поглиблена гуманітарна освіта, володіння комплексом нормативних дисциплін, високий рівень комп’ютерної „просунутості”, порядність та патріотизм) [13, с. 45].

По-друге, ключовими дієсловами-характеристиками діяльності редактора в проаналізованих нами визначеннях є такі: сприймає, підказує, редагує, виправляє, опрацьовує, приводить у відповідність, узгоджує, готує до видання, відповідає.

Отже, валентність діяльності редактора надзвичайно висока. І це стосується не тільки його дій, а й об’єктів та суб’єктів його роботи. Це текст (повідомлення, рукопис, матері-

ал) і автор (письменник). За словами М. Феллера, редактор – дуже чутливий і висококваліфікований читач, здатний сприймати рукопис очима того, кому адресована книга, і водночас достатньо підготовлений, щоб побачити, що хотів сказати автор, і підказати йому, в чому полягає складність розуміння його думок та почуттів і як уникнути цих перешкод [14, с. 129].

Редактор є ланкою, що забезпечує інтереси й читача, й автора, і власне тексту. Варто додати слова професора Р. Іванченка про те, що редактор виступає не тільки як читач, не тільки як ланка, що з'єднує автора з аудиторією, а й як діяч [4, с. 199]. І цей діяч має поєднувати в собі відповідні навички та вміння за чотирма, на думку М. Тимошика, взаємопов'язаними напрямками: редактор як літературний працівник; редактор як керівник редакційного колективу; редактор як менеджер; редактор як організатор малої видавничої структури певного профілю [11, с. 12].

Рафінований професіоналізм, багатоаспектність, або краще універсальність діяльності та яскраво виявлена творча орієнтація редактора-фахівця, на думку сучасних західних дослідників, зокрема Б. Льюї, Р. Дерікур, Л.-Т. Шарп та І. Гантер [3], це риси, що дозволяють говорити про формування нині принципово нової моделі редактора.

Сучасний редактор – це фахівець, здатний не лише майстерно писати, правити, верстати, видавати й „просувати” певний вид друкованої продукції, а також і керувати редакційним чи видавничим підрозділом / цілим колективом. Сучасний редактор – це творча індивідуальність, здатна не формально використовувати свої знання й навички, а щоразу заново розв'язувати професійні завдання з урахуванням унікальності авторського твору. Сучасний редактор – це сильна мовна та суспільно заангажована особистість, яка може брати участь у всіх організаційних і творчих процесах, пов'язаних із підготовкою і випуском різножанрових текстових повідомлень у різних сегментах масової та спеціальної комунікації [3].

Нині існує проблема введення в українську термінологію редагування іншомовних заміників, а саме „едитології”, що є надзвичайно дискусійною. Кожна з груп прихильників чи то вітчизняного, чи запозиченого терміна має аргументації. Вивченням цієї термінознавчої проблеми займаються Н. Зелінська [2], З. Партико [6], [7], М. Тимошик [12], М. Феллер [15].

Дискусія розгорнулася після пропозиції доктора філологічних наук, колишнього викладача Української академії друкарства, а нині завідувача кафедри Запорізького приватного класичного університету З. Партико замінити класичне „редагування” на іноземний аналог „едитологія”.

Проти таких змін різко виступив доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка М. Тимошик. З цього приводу науковець написав низку статей, у яких дослідив історію радянського та українського термінотворення, проблему функціонування іншомовних слів, обґрунтував думку про недолугість використання заміників терміна „редагування”. Зокрема М. Тимошик вважає, що З. Партико є представником тієї категорії науковців, які прагнуть докорінно змінити теорію видавничої справи та редагування у двох аспектах – 1. спробувати формалізувати творчий процес редагування, 2. ввести у цю галузь нову термінологічну систему [12].

Автором терміна „едиторика” є німецький вчений Х. Боетіус. У вітчизняній науці першим, хто звернувся до нього, був Д. Феллер, який на одній науковій конференції висловив думку про доцільність назвати науку про редагування едитологією [12].

Науковець Н. Зелінська зауважила, що цей термін є невдалим, оскільки не є еквівалентом до поняття „теорія та практика редагування”. На думку Н. Зелінської, едиторикою можна назвати комплексну галузь дослідницької і практичної діяльності, всі складові якої спрямовані на виявлення, всебічну оцінку та ефективну суспільну репрезентацію досягнень інтелектуальної творчості засобами їх видавничого втілення [2].

З. Партико, навпаки, вважає завузьким термін „редагування” для означення змісту науки та неспроможним повністю охарактеризувати цей науковий напрям. У своєму підручнику „Загальне редагування” (параграфи „Едитологія та її складові” та „Навчальні дисципліни едитології”) він визначає едитологію як науку, „що описує теорію редагування повідомлень і видавничу діяльність”, а нижче „як прикладну суспільну науку, яка дослі-

джує методологічні засади готування в ЗМІ повідомлень (видавничого процесу)" [6, с. 26].

М. Тимошик, критикуючи запропоновані терміни, зауважує, що в різних публікаціях З. Партика можна знайти різні тлумачення: наука про видавничу справу; наука про теорію та практику редагування; наука, яка описує закономірності видавничої справи. Характеризуючи складники едитології, автор в одному місці називає теорію видавничої справи та редагування, а в іншому – теорію редакційної справи та теорію редагування. Отже, сам автор нововведення терміну має чітко визначитися з наповненням запропонованого слова.

Для назви виробничого процесу З. Партико пропонує залишити термін „редагування”, а для назви науки про видавничу справу – термін „едитологія”. І, напевно, варто відштовхуватись, перевіряючи точність номінацій, від значень запозичених слів. В англomовному перекладі „редактор”, „редакційний” - „editor”, „editorial”, а „видавець”, „видавнича справа” – „publisher”, „publishing”. У німецькій мові також існує два окремих терміна на позначення цих понять: „redigierung” – редагування, „verlag” - видавництво. З латини „educio” означає видання, що не є ні редагуванням, ні видавничою справою. Отже, чітке розрізнення термінів вказує на неточність запропонованих значень в українській термінології.

М. Тимошик вважає термін „редагування” самодостатнім, визначаючи його як багатоаспектне поняття: „це і різновид професійної діяльності, й система професійних дій виконавця, залученого до цього процесу; це і творчість, і послідовне виконання рутинних операцій, спрямованих на вдосконалення того чи іншого твору журналістики чи книговидання” [10, 236].

Отже, висновок розглянутого дискусійного питання можна представити в таких тезах:

- Зважаючи на важливість професії в системі координат життєдіяльності суспільства, вважаємо необхідним актуалізацію проблем галузі; вивчення, узагальнення, систематизації досвіду минулого й сучасного, вітчизняного й світового досвіду професії; вироблення єдиних високих стандартів;
- українські науковці не виробили єдиного думки щодо основного терміна галузі;
- терміни „едитологія” та „редагування” не є синонімічними;
- спроба введення терміна „едитологія” не є науково та лінгвістично обґрунтованою;
- науково необґрунтованим є введення терміна „едитологія” в навчальному виданні, що отримало гриф Міністерства освіти та науки України, оскільки це дезорієнтує студентську молодь;
- питання термінологічних дискусій має бути вирішено експертною групою науковців України (конференції, круглі столи тощо) та офіційно озвучено в науці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінв: ВТФ „Перун”, 2003. – 1440 с.
2. Зелінська Н. В. Едиторика – теорія і практика редагування в реаліях нового тисячоліття / Н. В. Зелінська // Друкарство. – 2006. – №5. – С. 19-24
3. Зелінська Н., Огар Е., Фінклер Ю., Черниш Н. Сучасний редактор: проблеми професійного вишколу // [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=218>.
4. Іванченко Р. Г. Літературне редагування. 2-е вид. / Р. Г. Іванченко – К. : Вища школа, 1983. – 248 с.
5. Мильчин С. Методика редагування тексту. / С. Мильчин / – М.: Книга, 1980. – 320 с.
6. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: навч. посіб. / З. В. Партико / – Л.: Афіша, 2001. – 416 с.
7. Партико З. В. Редагування: творчість чи ремесло? / З. В. Партико // Вісник Книжкової палати. – 1999. – № 9. – С. 12-15.
8. Размашкіна І. Про редактору / І. Размашкіна // КіноТеатр. – 2005. – №3. // [Електронний ресурс] : Режим доступу: www.ktma.kiev.ua
9. Різун В. В. Літературне редагування : підручник. / В. В. Різун / – К.: Либідь, 1996. – 240 с.
10. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: практ. посіб. – 2-ге вид., стереотипне. / М. С. Тимошик – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
11. Тимошик М. С. Непорозуміння чи свідоме нищення державотворчої спеціальності / М. С. Тимошик // Друкарство. – 2005. – №6 (65) – С. 9-13.
12. Тимошик М. С. По-модньому, отожд, не по-нашому / М. С. Тимошик // [Електронний ресурс] : Режим доступу : [www/narodnapravda.com.ua](http://narodnapravda.com.ua) .
13. Тимошик М. С. Редакторські посади: фахові вимоги та функціональні обов'язки їх носіїв / М. С. Тимошик // Друкарство. – 2005. – №1 (60). – С.14 -48.

14. Феллер М. Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. / М. Д. Феллер / – Львов: Вища школа, 1978. – 193 с.
15. Феллер М. Д. Эдитология (судьбы теории и практики редактирования в Украине) // Книга и книжное дело на рубеже тысячелетий: VIII науч. конф. по проблематике книговедения. Тез. докл. – М., 1996. – С.111-112.

О. Ю. Пода
Класичний приватний університет
(м. Запоріжжя)

РОЛЬ КОМУНІКАТОРІВ-АМАТОРІВ У КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНОГО ПРЕСОВОГО ДИСКУРСУ 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

Руйнування СРСР і його наслідки на певний час відвернули увагу дослідників від аналізу комунікативного дискурсу 20-х – 30-х рр. ХХ ст. крізь призму використання комунікативних технологій; його сприймали негативно або взагалі нехтували ним. Лише з часом прийшло усвідомлення того, наскільки організованою і результативною була робота професійних комунікаторів нової влади. Одним з найцікавіших зразків для аналізу в цьому плані є жіночий журнальний ресурс.

На сьогодні діяльність професійних комунікаторів на ідеологічному полі влади є цікавою й актуальною темою для наукового дискурсу. Напрацювання українських вчених з цього питання представлені працями: з теорії масової комунікації (В. Іванов, Г. Почепцов, В. Різун та ін.); присвяченими проблемам агітаційно-пропагандистським (М. Скуленко); у розрізі теми статті – роботами, які були дотичні до гендерного контексту (В. Більшай, Л. Вітрук та ін.); частково про це йшлося в моїх статтях «Роль гендерного фактору у формуванні редакційної політики журналів Радянської України 20-х років ХХ століття (на прикладі «Комунарки України», «Селянки України», «Червоної преси») [10]. Роль преси в роботі з «жіночим ресурсом» в Україні (1920–1921 рр.) [11]. Окремо, часопис «Селянка України» («Колгоспниця України») у полі діяльності професійних і непрофесійних комунікаторів не розглядався. Саме тому присвячуємо цей матеріал аналізу ролі комунікаторів-аматорів Селянки України» («Колгоспниці України») у контексті гендерного дискурсу 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

У 1924 р. для селянки – як для відсталой – зробили окремий спеціальний масовий журнал (виокремили з «Комунарки України», що виходила до 1935 р.), проте «Селянка України» пережила попередній часопис і друкувалася аж до початку Великої Вітчизняної війни), у якому продовжили створювати образ ідеальної радянської селянки, «насаджувати», «нав'язувати» потрібні партії і владі, а не селянці, думки, ідеї, «примушували» її робити потрібні кроки та дії, «утягували» в активістки, делегатки, партію тощо, тобто наполегливо робили все, аби повільно і поступово виводити жінку з родинного кола, відривати її від землі.

Партія приділяла чимало уваги розвитку селянської преси (постанови, циркуляри, листи, резолюції), особливо газеті, наполегливо контролювала цей процес, бо визнавала важливу роль преси в організації селянства (офіційні листи, постанови та ін., зокрема «Про поширення селянських газет», «Про чергові завдання роботи в селі», «Про типи селянських і робітничих газет», «Про селянську пресу», «Про форми і зв'язки газет з робочими і селянськими читачами» (усі – 1924 р.), «Про селянську періодичну пресу» (1925), «Про сільську району та низову пресу» (1931) та ін.). Не обминалася увагою і участь жінок в ідеологічному пресовому поході.

Основною проблемою, яка ускладнювала всю роботу спеціальної преси для жінок, а відповідно жінвідділів – була неграмотна селянка. Чи було в селянки нестримне бажання вчитися – без сумніву було, але хотіння нової влади вчити зовсім не збігалося з реальністю приватного дискурсу дівочого і жіночого селянського життя. Зокрема, можна процитувати уривок з поезії Івася Голя (зважаючи на зміст поезії – це псевдонім жінки-автора) під назвою «Уже читаю» (СУ, 1930, № 10): «Нас дві сестри: я і Катька, Батько був бідний, а ми... неписьменні у батька. Тягнулись до книжки, а її рідко бачиш, бо – хата убога. Отак розгортаю і не тямлю нічого. А Катря байдужа до книжки – побачить її і сутулиться, Як